

ISSN 2029–2236 (print)
ISSN 2029–2244 (online)
SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS
SOCIAL SCIENCES STUDIES
2010, 2(6), p. 107–122.

„BALTIJA 21“ – VYRIAUSYBINĖS BENDRADARBIAVIMO VEIKLOS GERINANT BALTIJOS JŪROS APLINKOS BŪKLĘ VERTINIMAS

Vida Motiekaitytė, Loreta Steponėnaitė

Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto

Aplinkos politikos katedra

Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva

Telefonas (+370 5) 2714 551

Elektronis paštas apk@mruni.eu

Pateikta 2010 m. kovo 2 d., parengta spausdinti 2010 m. gegužės 6 d.

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjama už Baltijos jūros aplinkosaugą atsakingos organizacijos „Baltijos jūros regiono darbotvarkė 21“ („Baltija 21“) reikšmė regioninei aplinkosaugos politikai. Tyrimas atliktas taikant teorinę ir empirinę metodologiją. Lietuvos Respublikos valstybinių institucijų tarnautojų, nevyriausybinių organizacijų darbuotojų ir mokslininkų nuomonėmis Baltijos jūros aplinkosaugos klausimais vertinti taikytas procesinis požiūris.

Remiantis autorių atlikta analize pateiktas požiūris į „Baltiją 21“ pastaraisiais metais. Aptartos tarpinstitucinės bendradarbiavimo galimybės ir prielaidos, identifikuoti glaudų ir efektyvų tarpusavio bendradarbiavimą lemiantys veiksniai. Pristatomos bendradarbiavimo skatinimo vadybinės rekomendacijos bei praktinės orientacinės kryptys.

Reikšminiai žodžiai: Baltijos jūros aplinkos apsauga, „Baltija 21“, Baltijos jūros regionas, darnus vystymasis.

Įvadas

Baltijos jūrą galima apibūdinti kaip santykinai mažą, uždara akvatoriją, kur vykdoma aktyvi žmogaus veikla, todėl nuolat pažeidžiama jūros ekosistema. Baltijos jūros aplinkos kokybės valdymo klausimai nacionaliniu lygmeniu moksliskai ištirti nepakankami. Vis dar pasigendama teorinių ir taikomųjų tyrimų, jaučiamas regiono tarptautinių tyrimų stygius. Tai ypač aktualu kalbant apie instituciją „Baltija 21“. Labai trūksta sutelktų ir integruotų tarpdisciplininių mokslininkų pastangų įvairiapusiškai interpretuojant minėto klausimo tyrimo duomenis.

Pagrįstai galima teigti, kad Baltijos jūra – viena labiausiai užterštų jūrų pasaulyje, todėl ypač svarbu laikantis darnaus vystymosi principo spręsti ne tik regiono ekonomines, socialines, bet ir aplinkosaugos problemas. Prie Baltijos jūros yra nemažai didelių uostų, sparčiai vystoma laivyba, tanklaiviais gabenama vis daugiau naftos produktų, daugėja avarių. Per metus Baltijoje plaukioja 51 tūkst. laivų, iš jų 17–25 proc. yra tanklaiviai¹. Baltijos jūroje apie 10 proc. visų naftos teršalų kiekio atsiranda dėl tyčinio neteisėto jų išmetimo iš plaukiojančių laivų². Vienas rodiklių, leidžiančių iš dalies įvertinti antropogeninės veiklos, susijusios su: 1) naftos ir jos produktų transportavimu per Klaipėdos jūrų uostą ir Būtingės terminalą; 2) intensyvia laivyba ir neteisėtu naftuotų vandenų išleidimu atviroje jūroje; 3) uosto gilinimo darbais; 4) nafta bei jos produktais užterštų gruntų gramzdinimu priekrantiniuose vandenyse; 5) kaimyninių valstybių naftos gavyba Lietuvos teritorinių vandenų pasienyje įtaka jūrinei aplinkai, yra naftos angliavandenilių koncentracijos pokyčiai vandenyje ir dugno nuosėdose³. Dėl minėtų svarbiausių priežasčių būtina vykdyti Baltijos jūros regiono taršos prevencijos programas.

Baltijos regiono valstybės susiduria su daugeliu aplinkos apsaugos problemų. Svarbiausios straipsnyje akcentuojamos problemos – Baltijos jūros tarša, jūros ištekliams iškilęs pavojus ir apskritai Baltijos ateities klausimai. Bet organizacija „Baltija 21“ vis dėlto nėra įsteigta vien su jūrine aplinka susijusioms problemoms spręsti, ji turėtų rūpintis integruotais visų Baltijos jūros regiono valstybių ekonominiiais, ekologiniais ir socialiniais raidos procesais, todėl straipsnyje bus trumpai pristatyti visi aštuoni „Baltijos 21“ sektoriai. Pabrėžiant Baltijos jūros išteklių kokybės valdymo svarbą reikėtų aptarti pagrindinius „Baltijos 21“ programos aspektus, būdingus sektoriams, kadangi jie yra susiję ir, nors ne visada tiesiogiai, dažnai veikia pačią Baltijos jūrą.

Nagrinėjant su Baltijos jūra susijusius klausimus daugiausia atliekama fizinių mokslų krypties tyrimų. Tačiau šie mokslai tarsi išskiria nagrinėjamą reiškinį, atsiranda daug paralelių, nelabai tarpusavyje susijusių teorinių bei praktinių modelių ir empirinių studijų. Kiekvienas atskiras mokslas formuoja savo požiūrį, plėtoja savo darbų koncepcijas. Akivaizdu, kad jaučiamas trūkumas tarpdisciplininio lygio studijų ir apibendrinimų. Iš tikrųjų socialinių mokslų (vadybos, viešojo administravimo, sociologijos) tyrimų nagrinėjamu „Baltijos 21“ klausimu yra mažai.

1 *Helcom News*. Helsinki, 2006, p. 1–2.

2 Stankevičius, A.; Remeikatė, N. *Baltijos jūra ir jos problemos*. Utena: „Utenos Indra“, 2008, p. 105.

3 *Ibid.*, p. 85.

Atliktas tyrimas susijęs su Baltijos jūros aplinkos apsaugos problemomis, todėl ir apibendrinami rezultatai atspindi kai kuriuos Baltijos jūros regiono diskursus. Šiuo atveju detalai buvo nagrinėjamas Lietuvos Respublikos, kaip vienos iš tiriamos organizacijos „Baltija 21“ valstybių dalyvių, vaidmuo ir indėlis į šios organizacijos veiklą. Ne mažiau svarbus ir visuomenės informavimas apie priimamus tiek nacionalinius, tiek tarptautinius teisės aktus, Baltijos regiono valstybėse vykdomus projektus bei jų požiūris į Baltijos jūros taršos problemas.

Straipsnio objektas yra Lietuvos Respublikos indėlis įgyvendinant organizacijos „Baltija 21“ tikslus.

Straipsnio tikslas: įvertinti organizacijos „Baltija 21“ veiklą pastaraisiais metais.

Straipsnyje kokybinis tyrimas atliktas taikant lyginamosios analizės, grafinio informacijos pateikimo, anketinių duomenų ir interviu metodus. Pagrindiniai šaltiniai, kuriais remtasi rengiant straipsnį, buvo „Baltijos 21“ ataskaitos, taip pat literatūra Baltijos jūros taršos klausimais.

1. „Baltija 21“: tikslai ir siekiai

Kalbant plačiau apie „Baltija 21“ galima paminėti svarbiausius su jos atsiradimu susijusius faktus. „Darbotvarkė 21“ buvo patvirtinta 1998 m. siekiant pradėti darnaus vystymosi veiklą Baltijos jūros regione. „Baltija 21“ apima 11 valstybių, jos skiriasi savo socialine, ekonomine ir ekologine padėtimi (1 pav.).

Baltijos regionas buvo pirmasis daugiašalis regionas pasaulyje, kurio patvirtinti bendri darnaus vystymosi tikslai ir veiksmai, o „Baltijos jūros regiono darbotvarkė 21“ – tai priemonė šiam bendradarbiavimui plėtoti. Darbotvarkė patvirtinta dalyvaujant Baltijos jūros valstybių tarybai bei Europos Sąjungai. „Baltija 21“ jungia Šiaurės

1 pav. Baltijos 21 valstybės narės⁴

4 *Baltic 21 Newsletter*. Issue 2008, 1. Stockholm: Baltic 21 Secretariat, 2008.

šalis ir valstybes, išsidėsčiusias aplink Baltijos jūrą, o Rusijos Federacija atstovauja tik šiaurės ir vakarų daliai. Europos Komisija taip pat yra „Baltija 21“ dalyvė. Vadovaujantis „Baltijos 21“ principais tolesnę regiono plėtrą turi užtikrinti regioninis bendradarbiavimas, pagrįstas darnaus vystymosi, demokratijos, atvirumo ir skaidrumo principais. „Baltijos 21“ veikla apima pagrindinius socialinius, ekonominius ir aplinkosaugos klausimus, bet straipsnyje daugiausia kalbama apie aplinkosaugą. Taigi Baltijos jūros aplinkosauga ir „Baltija 21“ išreiškiamos skirtingomis sąvokomis, tačiau bent dalies empirinių indikatorių lygmeniu šios sąvokos sutampa. Pavyzdžiui, „Baltija 21“ gali būti nagrinėjama makrolygmeniu (valstybės ir visuomenės perspektyva) arba analizuojamas organizacijos darnaus vystymosi plėtojimas Baltijos jūros regione lyginant su kitais pasaulio regionais (globali perspektyva), kai rengiama įvairi edukacinė medžiaga, rūpinamasi jos sklaida, įgyvendinimo procesais bei gaunami konkretūs rezultatai, diskutuojama apie kultūrinę valstybių ir kompetencijų sąveiką.

Dalijantis gerąja patirtimi, kuriant bendrus tikslus ir planuojant darbus siekiama sumažinti regiono socialinius ir ekonominius skirtumus, išsaugoti ateities kartoms švarią ir saugią aplinką, plėtoti demokratiškais bei pasitikėjimo principais grindžiamą regioninį bendradarbiavimą. Šiuo metu ne mažiau svarbu ir kuo efektyviau bei taupiau naudoti turimus gamtos išteklius. „Baltijos 21“ programa konkretizuoja tris svarbiausius lygmenis: aplinkosaugos, socialinį ir ekonominį. Svarbiausias „Baltijos 21“ tikslas ir užmojis yra per artimiausius 30 metų pasiekti darnų regiono vystymąsi. Tik įvairiapusišku ir racionaliu minėtųjų dalykų valdymu įmanoma pasiekti ekologinio tvarumo bei socialinės ir ekonominės gerovės.

„Baltijos 21“ veiklos tikslas yra aplinkosaugos klausimai, tarp jų – sveikatos apsauga, teritorinis planavimas, taip pat ilgalaikiai tikslai, kurie parodo, kaip regioninis bendradarbiavimas gali prisidėti prie darnaus vystymosi Baltijos jūros regione. Baltijos jūra yra veikiama žmogaus visose jos pakrantės valstybėse, taigi bendradarbiavimas vaidina gyvybiškai svarbų vaidmenį saugant jūrinę aplinką ir sprendžiant panašias problemas⁵.

S. Puškorius bendradarbiavimą apibūdina kaip ypatingą veiklos, kai dalyvauja keli vykdytojai, valdymo subjektai, institucijos, sistemos ar net valstybės, rūši⁶. Be to, minėtas autorius pažymi, kad nepaisant bendradarbiavimo modelio, bendradarbiavimo tikslų ir uždavinių, partnerių, dalyvaujančių šiame procese, jų dydžio ir kitų veiksnių, lemiamą reikšmę bendradarbiavimo efektyvumui turi partnerių motyvacijos atlikti jiems priskirtas funkcijas lygis⁷.

Autorių nuomone, šiuo metu labai paplitusių darnaus vystymosi principų taikymas Baltijos jūros regione padėtų užtikrinti svarbiausių poreikių tenkinimą, prisidėtų prie gyvenimo lygio kilimo, garantuotų saugesnes bei tobuliau valdomas ekosistemas ir užtikrintų saugią ateitį. Darnus vystymasis – tai vystymasis, tenkinantis žmonijos reikmes dabar, neapribojant ateities kartų galimybių tenkinti savąsias. Siekiant darnaus vystymosi, ekonomikos, socialinės plėtros, aplinkos apsaugos siekiai turėtų būti derinami

5 The Baltic Sea Portal, *Solutions and actions to ease the Baltic's problems* [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-01-12]. <http://www.itameriportaali.fi/en/suojelu/en_GB/suojelu/>.

6 Puškorius, S. Bendradarbiavimo efektyvumo vertinimas. *Šiuolaikinės tarporganizacinės sąveikos formos viešajame sektoriuje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006, p. 9–14.

7 *Ibid.*, p. 10.

ir papildyti vienas kitą, dėmesys sutelktas į žmogaus gyvenimo kokybę⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad darnaus vystymosi koncepcija bandoma susieti dvi dažnai konfliktuojančias ir skirtingas tikslų grupes: vystymąsi – pažangą – augimą ir stabilumą–saugumą – aplinką. „Baltija 21“ atsirado politinio geranoriškumo pagrindu, siekiant pagerinti bendradarbiavimą Baltijos jūros regione darnaus vystymosi klausimais bei įgyvendinant pasaulinę „Darbotvarkę 21“.

„Darbotvarkėje 21“ nagrinėjamos aktualios šiandienos problemos. Pagrindinis jos tikslas yra paruošti pasaulį šio amžiaus iššūkiams ir išbandymams. Ji atspindi valstybių sutarimą ir aukščiausio lygio politinį įsipareigojimą bendradarbiauti aplinkosaugos, ekonominių bei socialinių reikalų srityse. Todėl jos sėkmingas įgyvendinimas – prioritetingė ir svarbiausia vyriausybės pareiga. Valstybių strategijos, planai, politinės kryptys ir procesai lemia šio tikslo siekimo pobūdį⁹. Pagal pasaulinę „Darbotvarkę 21“, „Baltija 21“ buvo įkurta kaip tarpininko tinklas su nariais, atstovaujančiais įvairioms ministerijoms ir agentūroms iš vienuolikos Baltijos jūros valstybių, tarpvyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijoms, akademinėms ir finansų įstaigoms, taip pat kaip vietiniai, miestų ir verslo tinklai. Darbas buvo numatytas pagal veiksmus skirtinguose sektoriuose, aprėpiant žemės ūkį, švietimą, energetiką, žvejybą, miškininkystę, pramonę, turizmą, transportą bei teritorinį planavimą ir jungtinius projektus, apimančius kelis sektorius. Pirmasis „Baltijos 21“ žingsnis buvo 1998 m. priimta visų išvardytų sektorių Veiksmų programa. Antrasis žingsnis – 2004 m. vertinimas. Jo padarinys – priimtos „Baltijos 21“ strategijos gairės (nuostatos). Šiose nuostatose pabrėžiama „Baltijos 21“ parama Baltijos jūros tarybai, tarpsektoriniams projektams, regioniniams „Švyturio projektams“ – taip ketinta parodyti nuosekliai plėtojamą veiklą, taip pat tokių projektų finansavimo šaltinius¹⁰.

„Baltija 21“ buvo įkurta 1998 m. remiantis susitarimu, kurį 1996 m. pasirašė vienuolika regiono ministrų pirmininkų. Tai yra regioninė pasaulinio įsipareigojimo siekti darnaus vystymosi išraiška. Ji pirmiausia buvo pristatyta 1992 m. Jungtinių Tautų Viršūnių susitikime ir dar kartą patvirtinta 2002 m. Pasaulio Viršūnių susitikime darnaus vystymosi klausimais¹¹. „Baltija 21“ patvirtinta 1998 m. birželio 22–23 d. septintajame Baltijos jūros valstybių tarybos užsienio reikalų ministrų susitikime. Tai demokratiškas, atviras, skaidrus procesas. Organizacijos veiklą prižiūri Vyresniųjų pareigūnų grupė kartu su Baltijos jūros valstybių tarybos vyriausybės nariais ir Europos Komisija, nevyriausybėmis organizacijomis, tarpvyriausybėmis organizacijomis, tokiomis kaip Helsinkio komisija (HELCOM), Vizijomis ir strategijomis erdviniam planavimui aplink

8 Lazdinis, I. (sud.) *Aplinkos politika ir valdymas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 327–328.

9 *Darbotvarkė 21: Subalansuotos plėtros veiksmų programa, Rio deklaracija: apie aplinką ir plėtrą, Miškininkystės principai*. Vilnius: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, 2001, p. 318.

10 *Reaching a Landmark – Ten Year of Cooperation on Sustainable Development in Baltic Sea Region*. Baltic 21 Report to the 7th Baltic Sea States Summit Riga, Latvia 4 June 2008. Stockholm: Baltic 21 Secretariat, 2008, p. 12.

11 Baltijos 21 ataskaita Baltijos jūros šalių ministrams pirmininkams: penkerių metų pažanga regione siekiant darnaus vystymosi [interaktyvus]. 2004, 1: 3 [žiūrėta 2010-01-08]. <http://www.baltic21.org/attachments/report_no_1_2004__5_year_report_to_prime_ministers.pdf>.

Baltijos jūrą, Šiaurės ministrų taryba bei tarptautiniais plėtros bankais (Pasaulio banku, Europos rekonstrukcijų ir plėtros banku, Europos investicijų banku, Šiaurės investicijų banku, Šiaurės šalių aplinkosaugos finansiniu banku).

2. Baltijos jūros regiono aplinkos valdymas – viena iš „Baltijos 21“ prioritetinių kryptių

2.1. „Baltija 21“ ir kartu dirbančios organizacijos

„Baltija 21“ įgyvendina tarptautines, nacionalines ir vietines iniciatyvas, taip pat jos veikla susijusi su HELCOM bei Vizijų ir strategijų erdvinio planavimo Baltijos jūros regione programomis. „Baltijos 21“ veiklą vykdo kartu dirbančios organizacijos. Jos pateikiamos 1 lentelėje.

1 lentelė. Svarbiausios organizacijos, dirbančios kartu su „Baltija 21“

ORGANIZACIJOS						
HELCOM	„Baltijos 21“ vyresniųjų pareigūnų grupė	Vizijos ir strategijos erdviniam planavimui aplink Baltijos jūrą	Baltijos uostų organizacija	Koalicija „Švari Baltija“	Baltijos jūros turizmo komisija	Pasaulio gamtos fondas
PAGRINDINIAI VEIKLOS IR BENDRADARBIAVIMO TIKSLAI						
<ul style="list-style-type: none"> • Siekti darnaus vystymosi tikslų Baltijos jūros regione • Skatinti gerų darnaus vystymosi įgyvendinimo rezultatų • Vykdyti diskusijų ir sprendimų priėmimo forumo funkcijas • Vykdyti darnaus vystymosi Baltijos jūros regione aspektus, taip pat darbus, atliekamus pagal regionines programas 						

Verta šiek tiek plačiau panagrinėti 31-ąją Vyresniųjų pareigūnų grupės susitikimą, kuris vyko 2009 m. lapkričio 2–3 d. Osle (Norvegija). Tarp svarbiausių darbotvarkės klausimų buvo aptarti ir strateginiai tikslai, išsakyti pasiūlymai ateinantiems penkeriems – 2010–2015 – metams. Planuojant „Baltijos 21“ artimiausios ateities darbus numatyta strateginį bendradarbiavimą plėsti šiose srityse: 1) klimato kaita; 2) darnus miestų ir kaimo vietovių vystymasis; 3) tausojantis vartojimas ir gamyba; 4) inovacijos ir švietimas

darniam vystymuisi¹². Be to, susitikime buvo akcentuojama, kad parengta strategija bus siekiama plėsti konkrečius anksčiau minėto bendradarbiavimo sričių veiksmus. Susitikimo dalyviai išreiškė nuomonę dėl strategijos atitikties šiuo metu Baltijos jūros regione vykstantiems procesams, kurie deklaruojami ir kituose dokumentuose: ES Baltijos jūros strategijoje, ES darnaus vystymosi strategijoje ir kt. Susitikime buvo pabrėžtas ir bendradarbiavimo su Šiaurės Ministrų Taryba veiksnys siekiant glaudesnės abiejų organizacijų sinergijos. Tai ypač svarbu norint regione toliau plėtoti darnų vystymąsi.

Apskritai Baltijos jūros regione sparčiai diegiamos aplinkosaugos vadybos sistemos, priimtos vietos „Darbotvarkės 21“ programos, didėjo energijos efektyvumas (susijęs su ekonomine gamybos apimtimi), mažėjo sieros dioksido išmetimas, didėjo miškinumas, atsinaujino lašišų ištekliai ir stabilizavosi jūrinės žūklės rajonai. Tačiau vis dar svarbiu uždaviniu išlieka CO₂ išmetimo kontrolė sparčiai didėjant automobilių skaičiui, lemiančiam energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos šaltinių srities problemas. Azotinių trąšų naudojama mažiau, bet bendra biogeninių medžiagų dalis, patenkanti į Baltijos jūrą, nemažėja, priešingai, minėta problema vis didėja. Baltijos jūrinei ekosistemai ir toliau gresia pavojus¹³.

Autorių nuomone, norint daugiau pateikti informacijos apie „Baltijos 21“ veiklą, reikėtų paminėti keletą esminių faktų apie Helsinkio konvencijos instituciją. Pasirašytos 1992 m. Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos konvencijos tikslas yra apsaugoti Baltijos jūrinę aplinką (jūros vandenį, dugną ir gelmes, gamtos išteklius) nuo visų taršos šaltinių (iš laivų, sausumos, oro). Helsinkio konvencija numato, kad konvencijos šalys taiko prevencinį principą, t. y. imasi apsaugos priemonių, nes medžiagos ar energija, tiesiogiai ar netiesiogiai patekusios į jūros aplinką, gali sukelti pavojų žmonių sveikatai, pakenkti gyviesiems ištekliams bei jūros ekosistemoms, pridaryti žalos poilsiavietėms arba kliudyti kitokiai teisėtai veiklai jūroje¹⁴. Pagrindiniai HELCOM strategijos principai yra: prevencijos principas, „teršėjas moka“ principas, geriausios prieinamos technologijos ir geriausios aplinkosauginės praktikos taikymo principas. Nors „Darbotvarkėje 21“ HELCOM atstovauja žemės ūkio sektoriui (žemės ūkyje įgyvendinamas HELCOM Geros praktikos žemės ūkyje kodeksas), jis taip pat dalyvauja ir kitų sektorių veikloje, yra susijęs ir su Baltijos jūros apsauga.

Tyrime dalyvavusi užsienio ekspertė iš HELCOM teigė, jog „Darbotvarkėje 21“ jos atstovaujama organizacija nurodo regiono darnaus vystymosi plėtros, aktyvaus valstybių dalyvavimo forumuose naudą. Taip pat nurodė, kad „Baltija 21“ – vienas iš HELCOM stebėtojų ir teigia, jog „Baltija 21“ labai nuodugnai sekė, kaip buvo plėtojamas 2007 m. lapkritį priimtas HELCOM Baltijos jūros veiksmų planas¹⁵. Be to, specialistė

12 Meeting report and other post – meeting documentation [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-03-31]. <http://www.baltic21.org/?meetings,table,SOG_31>.

13 Baltijos 21 ataskaita Baltijos jūros šalių ministrams pirmininkams: penkerių metų pažanga regione siekiant darnaus vystymosi, *supra* note 10.

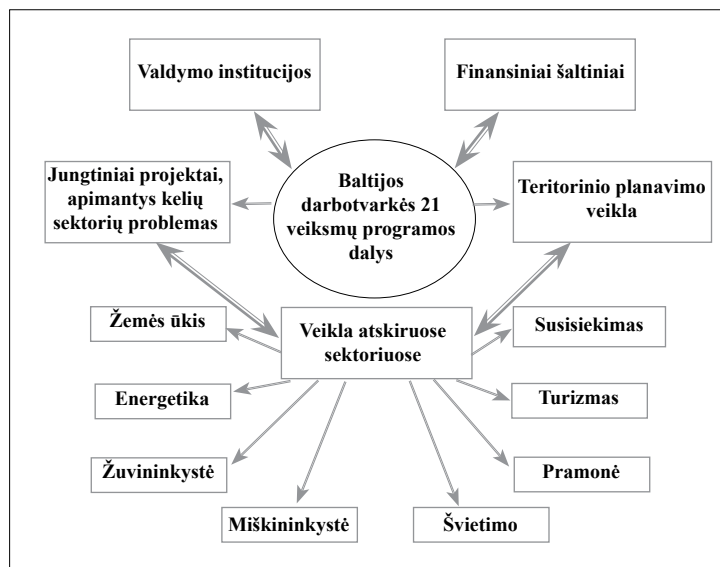
14 Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 21-499.

15 HELCOM Baltijos jūros veiksmų planas – Krokovoje 2007 m. lapkričio 15 d. susirinkę Baltijos šalių aplinkos ministrai patvirtino veiksmų planą, įpareigojantį imtis priemonių jūros taršai iš esmės sumažinti ir gerai jos aplinkos būklei pasiekti iki 2021 metų. Daugiausia rūpesčių šiuo metu kelia Baltijos ekosistemos kitimas dėl cheminių medžiagų, dažniausiai azoto ir fosforo junginių, pertekliaus, biologinės įvairovės nykimas ir neigiamas laivybos bei kitos veiklos poveikis.

labai gerai įvertino „Baltija 21“ įsipareigojimų vykdymą, realizavimą, ryšių užmezgimą ir mano, kad tai yra svarbus tarptautinio bendradarbiavimo procesas, turintis įtakos Baltijos jūros valstybių tarybos reformavimui. Specialistė „Baltiją 21“ vertina kaip gerą ir tinkamą veiklos priemonę sprendžiant aplinkosaugos, socialines bei ekonomines Baltijos jūros regiono problemas.

2.2. Integruota „Baltijos 21“ tarpsektorinė veikla

Būtinai atlikti veiksmai numatyti Veiksmų programoje, kuri buvo priimta kaip 1998 m. išleistos „Baltijos jūros regiono darbotvarkės 21“ dalis. Veiksmų programa nustato tikslus aštuoniems sektoriams ir septyniems jungtiniams veiksams (transnacionaliniams ir tarpsektoriniams)¹⁶. Programos veiksmai veda prie darnaus vystymosi Baltijos jūros regione. Programa suskirstyta į tris pagrindines dalis: jungtiniai projektai, nagrinėjantys kelių sektorių problemas, todėl „Darbotvarkėje 21“ pabrėžiama ir darnaus skirtingų sektorių vystymosi svarba. Taip pat numatyti sektorių veiksmai specifiniais klausimais ir teritorinio planavimo gairės. Jungtiniai projektai apima pramonės sukeltus neigiamus padarinius ir atsinaujinančių išteklių suderinamumą, bendradarbiavimą tarp miestų bei bendrijų darnaus vystymosi klausimais, darnaus vystymosi technologijų įsigijimą, vartotojų švietimą darnaus vystymosi klausimais bei kitų aktualių problemų sprendimą. Išskirtos aktualiausios kiekvieno sektoriaus problemos ir numatyti jų sprendimo veiksmai. „Darbotvarkės 21“ Veiksmų programos dalys pateiktos 2 paveiksle.

2 pav. „Baltijos 21“ Veiksmų programos dalys

16 Baltijos 21 ataskaita Baltijos jūros šalių ministrams pirmininkams: penkerių metų pažanga regione siekiant darnaus vystymosi, *supra* note 10.

„Baltijos 21“ veikla apima aštuonis svarbius regiono aplinkos ir ekonomikos sektorius: žemės ūkį, energetiką, žuvininkystę, miškininkystę, pramonę, turizmą, susisiekimą ir švietimą (įtrauktas nuo 2000 m.). Kitas reikšmingas veiksnys, kurį taip pat būtina aptarti, yra aplinkosauga. Pirma, Baltijos jūra, būdama apsupta socialiai ir ekonomiškai besivystančių valstybių, nėra ir negali būti izoliuota nuo kitų „Darbotvarkės 21“ sektorių. Antra, su ja glaudžiai susiję ne tik žuvininkystės, bet ir kiti sektoriai. Ir trečia, Baltijos jūra yra smarkiai veikiama žemės ūkio, pramonės, transporto, turizmo, todėl jai itin svarbi visų integruotų sektorių veikla.

Aplinkos kokybės apsaugą tikslinga vykdyti visuose sektoriuose, kadangi kiekvienas sektorius net tik skatina regiono žmonių ekonominės gerovės užtikrinimą, bet plėtojant gamybos procesus prisideda prie aplinkos taršos. Taršos rizikai reguliuoti reikėtų diegti naujų aplinkos vadybinių sistemų modelius. Kita vertus, jau dabar stengiamasi mažinti taršą ir sukeliama pavojų Baltijos jūrai, apribojant savivaldybių, pramonės įmonių, žemės ūkio, turizmo ir transporto įtaką aplinkai.

Vienas iš reikšmingiausių darnaus vystymosi uždavinių Baltijos jūros regione yra Baltijos jūros ekosistemos apsauga. Tyrime dalyvavę specialistai teigė, jog darnaus vystymosi siekis yra ilgalaikė ekonominių, aplinkosaugos ir socialinių dimensijų integracija yra skubiai sprendžiami ir sudėtingi žmonijos uždaviniai. Regioniniai rodikliai, kurie paskatino kurti „Baltiją 21“ ir kurie atsispindi daugelyje ataskaitų, rodo, jog pastaraisiais metais Baltijos jūros regionas padarė akivaizdžią pažangą plėtodamas darnų vystymąsi, tačiau vis atsiranda nerimą keliančių ženklų ir pavojingų tendencijų, į kuriuos turėtų būti atkreiptas vyriausybės dėmesys. Kaip nurodoma „Baltijos 21“ darbotvarkėje, už Veiksmų programos įgyvendinimą daugiausia atsakingi sektoriai. Kyšančios bendros problemos neretai apima ir visus sektorius, todėl vykdomi tarpsektoriniai bei jungtiniai projektai. Iš jų verta paminėti „Švyturių projektus“, kuriais siekiama parodyti darnaus vystymosi pavyzdžius. Skirtingų sektorių atstovai organizuoja bendrus posėdžius, nes norima įgyvendinti bendrus projektus. „Darbotvarkės 21“ Veiksmų programoje numatyta nemažai priemonių ir veiksmų, reikalaujančių sutelkti tiek viešojo, tiek privataus sektorių išteklius, taip pat plėtoti tarptautinę veiklą. Siekiant veiksmingiau įgyvendinti Veiksmų programą jos prioritetus būtina integruoti į planavimo veiklą, o tam turi būti skatinamas nacionalinių ir vietinių valdžios atstovų bendradarbiavimas. Be to, toks bendradarbiavimas taptų vienu svarbiausių investicijų ir valdymo strategijų elementu Baltijos jūros regiono privačiame sektoriuje.

2.3. Baltijos jūros aplinkosaugos problemos ir iššūkiai „Baltijos 21“ veikloje

„Darbotvarkėje 21“ kaip vienas iš svarbiausių aplinkos išteklių, kuriam gresia pavojus, nurodoma Baltijos jūra, taigi, pamėginsime plačiau panagrinėti Baltijos jūros aplinkosaugos problemas ir iššūkius, su kuriais susiduriama vykstant „Baltijos 21“ veiklą Lietuvoje. Atliktas empirinis tyrimas grįstas Lietuvos valstybinių institucijų tarnautojų, nevyriausybinių organizacijų darbuotojų anketine apklausa ir mokslininkų nuomonėmis. Remtasi Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos strategijos departamento

Strateginio planavimo skyriaus vyriausiojo specialisto, Klaipėdos valstybinio jūrų uosto aplinkosaugininkės, Nemuno deltos regioninio parko direktcijos vyriausiosios ekologės, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Vaikų ir jaunimo socializacijos skyriaus vyriausiosios specialistės, taip pat projekto „Apgink Baltijos jūrą kol ne vėlu“ koordinatorės atsakymais į anketos klausimus.

Interviu metodus taikytas vykdant tyrimą remiantis Aplinkos ministerijos (Aplinkos kokybės departamento, Miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus, Tarptautinių reikalų skyriaus), Vilniaus universiteto Hidrologijos ir klimatologijos katedros profesoriaus, taip pat Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Jūrinių tyrimų centro, Duomenų ir jūros aplinkos politikos skyriaus specialistų nuomonėmis.

Remiantis tyrimo rezultatais teoriškai būtų įmanoma išskirti šias problemų grupes:

- Organizacijos „Baltija 21“ veikla sutampa su kitų panašaus pobūdžio institucijų veikla.
- Pradiniame „Baltijos 21“ veiklos etape Lietuvos indėlis į regioninį bendradarbiavimą buvo akivaizdus: šalis aktyviai dalyvavo veikloje, atstovai vyko į Miškų sektoriaus susitikimus, o metų pabaigoje Aplinkos ministerijai buvo pateikiamos praėjusių metų ataskaitos. Tiesa, dabar ši veikla nutrūko, to priežastis – neribotam laikui atidėti susitikimai. Dabar Lietuva yra oficialiai pareiškusi, kad siūlo organizacijoms susijungti į vieną organizaciją, tas klausimas ne kartą buvo svarstomas, bet vis laimėdavo šalis, kurios norėjo, kad šios organizacijos būtų atskiros.
- Iš dalies galima pripažinti, kad postūmis įkurti „Baltiją 21“ buvo švedų noras tapti regiono lyderiais. Į regioninį bendradarbiavimą bandyta įtraukti visas valstybes, tačiau šiuo metu šalis gana nevieningos, pavyzdžiui, Suomija yra neformaliai išreiškusi nepasitenkinimą „Baltijos 21“ veikla dėl jos neefektyvumo, o Danija 2009 m. yra oficialiai atsisakiusi dalyvauti „Baltijos 21“ veikloje.
- „Baltijos 21“ veiklai būtinas didesnis dėmesys, palankesnis finansavimas ir gesnė veiksmų vadyba.
- Regionas ekonomiškai turtingas, ekonominis augimas vienam gyventojui pastarąjį dešimtmetį nuolat didėjo. Bet didelis atotrūkis, nors jau pastebima ir mažėjimo požymių, išlieka tarp senesnių ir naujesnių rinkos ekonomikos šalių.
- Keblu aplinkosaugos klausimus svarstyti su Rusijos Federacija, kadangi ji retai arba labai pavėluotai praneša apie savo veiksmus Baltijos jūroje arba jos pakrantėse. Daugiašaliai susitarimai nėra geriausias būdas spręsti aplinkos problemoms, nes atsiranda pažeidimų ir nenoras iki galo laikytis visų reikalavimų (čia taip pat pabrėžiamas Rusijos atvejis). Nemunas yra tarptautinė upė, į ją patenka pramonės bei žemės ūkio nuotekų, todėl yra svarbu „priversti“ Rusiją bei Baltarusiją skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, kad šios valstybės noriai dalytųsi duomenimis apie jų teritorijose esančius neigiamo pobūdžio antropogeninės veiklos padarinius. Reikėtų įtraukti šias šalis į aktyvesnį bendradarbiavimą regione. Kaip alternatyva tam galėtų būti dvišaliai susitarimai, galbūt jų laikymasis turėtų didesnę naudą siekiant trijų darnaus vystymosi dimensijų regione.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad būtina integruoti „sausuma – jūra“ procesus.

- Valdymo sistemoms regione aktyviai imti taikyti kokybės standartai (įvertinta pagal ISO 9000 taikymo tempus), o tai didina ekonominį konkurencingumą.
- Per mažas vadovaujančių darbuotojų dėmesys ir iš to kylančios finansavimo problemos. Be to, dažnai įvairių lygių darbuotojai yra labai pasyvūs ir neatsakingi už jiems pavestus įpareigojimus. Politiniu lygiu dažniausiai lemia ne idėjos ar vertybės, bet susitarimai, tačiau turint bendrai numatytas kryptis ir idėjas, galima pasiekti puikių rezultatų. Aplinkos ministerija atstovauja Lietuvai visuose šios tarptautinės programos Vyresniųjų pareigūnų grupės, taip pat pagrindiniuose HELCOM posėdžiuose. Juose aptariamos visos Baltijos jūros regiono darnaus vystymosi ir atskirai aplinkosaugos problemos.
- 2008 m. lapkričio 18 d. Kopenhagoje (Danija) vykusiame 29-ajame Vyresniųjų pareigūnų grupės susitikime dalyvavusi Švietimo ir mokslo ministerijos atstovė minėjo, kad susitikime vyravo įvairios nuomonės dėl tolesnės „Baltijos 21“ veiklos, svarstyta, ar ši organizacija reikalinga. Tokius svarstymus skatina valstybių pasyvumas ir nenoras dalyvauti projektuose, apskritai „Baltijos 21“ veikloje, be to, Lietuvoje pastebimas už šią veiklą atsakingų darbuotojų pasyvumas, specialistų galinčių dirbti toje sistemoje, trūkumas.
- Kovoiant su problemomis, kylančiomis įgyvendinant „Baltijos 21“ tikslus, būtų galima mažiau paistyti komercinių interesų, o labiau tausoti gamtos išteklius.
- Tolesnė Baltijos jūros regiono aplinkos apsauga bus grindžiama gera aplinkos būkle, tarptautine ir nacionaline gerėjančia gamtos apsaugos perspektyva, o to siekti turėtų padėti pažangūs aplinkos apsaugos tikslai, jiems įgyvendinti kuriamos programos bei teisės aktų projektai.

Apibendrinant tyrimo rezultatus pasakytina, jog „Baltija 21“ šiuo metu yra tik vegetuojanti organizacija, nes daugelis Baltijos jūros regiono valstybių šioje veikloje dalyvauja pasyviai. Nepaisant išskylančių problemų ir kliūčių, „Baltijos jūros regiono darbotvarkėje 21“ skelbiama Subalansuoto Baltijos jūros regiono vizija 2030 metams. Šioje Vizijoje numatomas ir tolesnis Baltijos jūros aplinkos darnus vystymasis.

3. Darnaus Baltijos jūros regiono vizija

Jeigu ateityje Baltijos regionas nebus griežčiau kontroliuojamas, padariniai Baltijos jūros aplinkai gali būti nepataisomi. Visa tai lems dideles oro ir vandens taršos emisijas, o jos ne mažiau kenkia ir Baltijos jūrai. Todėl derėtų vadovautis darnaus vystymosi nuostata, t. y. reikėtų siekti, jog ekonominės, socialinės bei aplinkos dimensijos sąveikautų ir integruotųsi tarpusavyje. Vis dėlto esminiu klausimu išlieka regioninės problemos, nors globalus kontekstas taip pat labai svarbus.

Susisteminus tyrimo rezultatus pateiktos rekomendacijos, kaip „Baltijos 21“ tikslai galėtų būti efektyviau įgyvendinama Lietuvoje. Specialistai teigia, kad Baltijos jūros

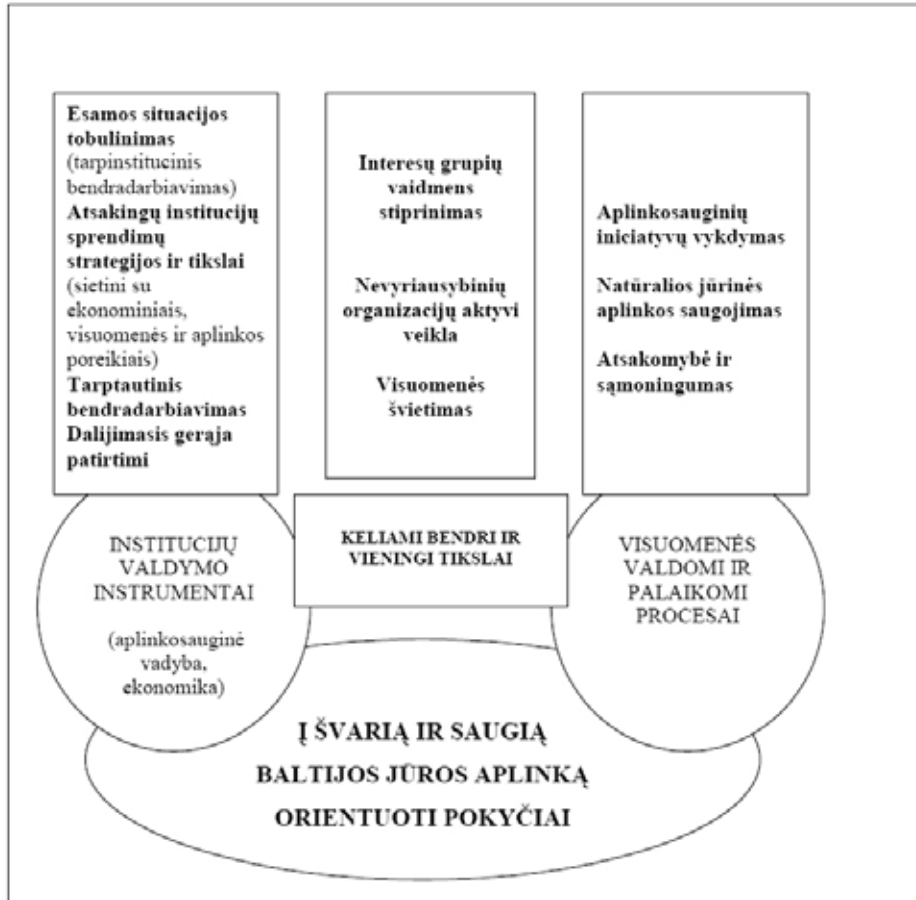
regiono aplinkos apsaugos problemos bus neblogai sprendžiamos daugiausia vykdant HELCOM veiklą ir atskirų šalių pavienius arba dvišalių susitarimų veiksmus.

Baltijos regiono Darbotvarkė svarbi Lietuvai įgyvendinant darnaus vystymosi prioritetus ir principus. Kraštovaizdžio tvarkymas, regionų ekonominis ir socialinis nelygumas, būsto tvarkymas, darnus transportas ir gamyba – šios ir daugelis kitų problemų sėkmingai sprendžiamos kaimyninėse šalyse. Skandinavijos šalyse skatinamas ir plėtojamas verslo ir mokslo atstovų bendradarbiavimas, daug dėmesio skiriama švietimui. Svarbu, kad dešimtmetį trunkantis bendradarbiavimas būtų tęsiamas ir plėtotųsi aplinkosaugos ir darnaus vystymosi švietimo erdvėje, įgyvendinant regiono konkrečių veiksmų planą, susijusį su žemės ūkiu, miškininkyste, energijos naudojimu, pramone, turizmu ir transportu. Kuo šių pastangų rezultatai bus geresni, tuo didesnė nauda visam regionui ir visai Europai. Būtent toks pasiryžimas padėtų išlikti bei dar labiau plėsti „Baltijos jūros regiono darbotvarkės 21“ veiklą. Svarbu, kad atsirastų suinteresuotų žmonių, kurie norėtų dirbti Baltijos regiono labui, dalytųsi darnaus vystymosi patirtimi ir skatintų kitus ja domėtis.

„Baltija 21“ – tai svarbus valstybių bendradarbiavimo ekonominiais, socialiniais ir aplinkosaugos klausimais žingsnis. Ataskaitų duomenys rodo nuolatinį ekonominį augimą, azoto kiekio Baltijos jūroje mažėjimą, didėjantį atsinaujinančios energijos panaudojimą Baltijos regiono šalyse. „Baltija 21“ ne tik skatina pažangą, darnų vystymąsi, bet ir rūpinasi, kad visi veiksmai būtų atidžiai suderinti su aplinkosaugos reikalavimais, todėl vienas svarbiausių „Baltijos regiono darbotvarkės 21“ uždavinių – išsaugoti Baltijos jūros ekosistemą, gausinti jos išteklius ir saugoti jos aplinką. Tačiau gaila, kad „Baltija 21“ kol kas nekėlė ekologinių klausimų dėl dujotiekio „Nord Stream“ tiesimo. Galbūt tai būtų vienas iš būdų Lietuvos atstovams inicijuoti pasiūlymą, kad šis ypač aktualus klausimas būtų įtrauktas į „Baltija 21“ veiklą, nes jau 2011 m. suplanuota ir ketinama eksploatuoti pirmąjį dujotiekio liniją.

Taigi būtinas glaudus Vyriausybės, valdininkų, gamtos apsaugos institucijų, įvairių sričių mokslininkų bei visuomenės bendradarbiavimas ir dalyvavimas su jūros aplinka susijusiuose projektuose (3 pav.). Labai svarbus ir visuomenės švietimas bei domėjimasis jūrinės aplinkos šiandienos problemomis. Siekti užsibrėžtų tikslų padėtų ir sukurti griežtesni jūros apsaugos standartai, aiškiai matomi ateities kartoms.

Įgyvendinant „Baltijos 21“ tikslus reikėtų atsižvelgti į ekonominius, socialinius, politinius, administracinius ir kultūrinius Baltijos jūros regiono valstybių skirtumus, stengtis juos sumažinti sėkmingai įtraukiant valstybes į darnaus vystymosi veiklą, kad būtų sudarytos mainų ir partnerystės galimybės. Vyriausybė turėtų griežčiau kontroliuoti, kad Baltijos jūros aplinkos apsaugos klausimai būtų visapusiškai integruoti į daugelį politikos ar veiklos sričių, finansavimo programas, taikyti priemones, paneigiančias stereotipus ir išankstines nuostatas. Taip pat siekti įgyvendinti tarptautinio lygio, regiono, šalies projektus, kurie leistų įvertinti plėtros ir aplinkos apsaugos politikos kryptių programų realizavimą bei poveikį, užtikrintų jų indėlį ir teikiamą naudą. Būtina apsvairstyti galimybę priimti tobulesnius teisės aktus ir griežtai laikytis jau ratifikuotų, kurie draudžia bei limituoja gamtos išteklių naudojimą, kad būtų suformuotos ir įgyvendintos aiškios Vyriausybės nuostatos, strategijos ir planai siekiant darnaus vystymosi tikslų.

3 pav. Baltijos jūros aplinkos išsaugojimą lemiantys veiksniai

Kad „Baltijos 21“ veikla aplinkos valdymo srityje būtų sėkminga, reikėtų sustiprinti darbuotojų kompetenciją, sukurti naują sprendimų priėmimo, projektų rengimo, pateikimo, konsultavimo, vadybos ir administravimo sistemą. Tuomet Lietuva galėtų imtis iniciatyvos suaktyvinti „Baltijos jūros regiono darbotvarkės 21“ vykdymą.

Baltijos jūros aplinkos išsaugojimą lemia daugelis veiksnių. Aktyvus visuomenės dalyvavimas priimant socialinius, ekonominius ir aplinkos apsaugos sprendimus turėtų lemti sėkmingą „Baltijos jūros regiono darbotvarkės 21“ įgyvendinimą, o norint tai pasiekti reikia stiprinti visuomenės informavimo mechanizmą, skleidžiant aktualią informaciją apie organizacijos „Baltija 21“ veiklą per formalus ir neformalus švietimo bei mokymo institucijas.

Išvados

1. „Baltija 21“ įkurta politinio geranoriškumo pagrindu, siekiant pagerinti bendradarbiavimą Baltijos jūros regione darnaus vystymosi klausimais bei įgyvendinant „Baltijos jūros regiono darbotvarkę 21“. Neabejotina, kad svarbiausias tikslas turėtų būti regiono gerovės skatinimas derinant aplinkos, socialinius, ekonominius ir politinius interesus.

2. „Baltijos jūros regiono darbotvarkė 21“ Lietuvoje vykdoma nepakankamai sėkmingai. Be to, Baltijos jūros regione yra gana pasyvių šalių, ir jei ši tendencija išliks ateityje, yra rizika, kad nebus pasiektas svarbiausias „Baltijos 21“ tikslas.

3. Baltijos jūros regione būtina gerinti valdžios ir verslo sektorių bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą. Reikalingas atsakingas ir tyrimais pagrįstas požiūris ir dešimtmečiui numatytos strateginės jūrinės aplinkos apsaugos priemonės. Svarbu pabrėžti, kad būtinas globalus aplinkosaugos valdymas, kad ekonomikai neribotai būtų taikomi aplinkosaugos apribojimai.

4. Verta pažymėti, kad Rusija ir Baltarusija laikosi gana izoliuotos pozicijos: nenori teikti duomenų, dalytis su Baltijos jūros tarša susijusia informacija. Reikėtų pastangų šią kliūtį įveikti diplomatiniais kanalais, kad būtų sukurtas bendradarbiavimo „per sieną“ požiūris.

5. Baltijos jūros regionas ateityje turėtų būti sparčiai augantis ir plėtojantis darnaus vystymosi principais grįstą regioninę ekonomiką, o būtent tai ir inicijuoja „Baltija 21“. Tai būtų naudinga ne tik regionui, bet ir visai Europai.

Literatūra

- Baltic 21 Newsletter*. Stockholm: Baltic 21 Secretariat, 2008, 1.
- Baltijos 21 ataskaita Baltijos jūros šalių ministrams pirmininkams: penkerių metų pažanga regione siekiant darnaus vystymosi [interaktyvus]. 2004, 1: 3 [žiūrėta 2010-01-08]. <http://www.baltic21.org/attachments/report_no_1_2004_5_year_report_to_prime_ministers.pdf>.
- Burtonshaw–Gunn, A. S. *Svarbiausios vadybos priemonės*. Vilnius: Verslo žinios, 2009.
- Helcom News*. Helsinki, 2006.
- Darbotvarkė 21: Subalansuotos plėtros veiksmų programa, Rio deklaracija: apie aplinką ir plėtrą, miškininkystės principai*. Vilnius: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, 2001.
- Helsinkio konvencija dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 21-499.
- Baltijos jūros veiksmų planas [interaktyvus]. Klaipėda, 2009 [žiūrėta 2010-01-16]. <<http://www.jtc.lt/?module=page&id=8>>.
- Lazdinis, I. (sud.) *Aplinkos politika ir valdymas*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
- Maslauskaitė, A. *Mokslo tiriamojo darbo metodologiniai pagrindai*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio akademija, 2008.
- Meeting report and other post – meeting documentation [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-03-31]. <http://www.baltic21.org/?meetings,table,SOG_31>.
- Puškorius, S. Bendradarbiavimo efektyvumo vertinimas. *Šiuolaikinės tarporganizacinės*

- sqveikos formos viešajame sektoriuje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
- Reaching a Landmark – Ten Year of Cooperation on Sustainable Development in Baltic Sea Region*. Baltic 21 Report to the 7th Baltic Sea States Summit Riga, Latvia 4 June 2008. Stockholm: Baltic 21 Secretariat, 2008.
- Stankevičius, A.; Remeikaitė, N. (sud.) *Baltijos jūra ir jos problemos*. Utena: „Utenos Indra“, 2008.
- The Baltic Sea Portal, Solutions and actions to ease the Baltic’s problems [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-01-12]. <http://www.itameriportaali.fi/en/suojelu/en_GB/suojelu/>.

BALTIC 21 - ASSESSMENT OF THE GOVERNMENT PERFORMANCE IN THE AREA OF COOPERATION FOR THE IMPROVEMENT OF THE ENVIRONMENT OF THE BALTIC SEA

Vida Motiekaitytė, Loreta Steponėnaitė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *The present article deals with the discussion of the significance of the organization An Agenda for the Baltic Sea Region (Baltic 21), responsible for the environmental protection of the Baltic Sea, for the regional environmental policy. The survey was conducted on the basis of theoretical and empirical methodology. The opinions of the public servants of public institutions and employees of non-governmental organizations of the Republic of Lithuania as well as those expressed by researchers have been assessed applying the procedural approach.*

The object of the present article is the contribution of Lithuania’s participation in the attainment of the objectives of Baltic 21. The aim of the article is to assess the performance of Baltic 21 in the course of the past several years.

With reference to the analysis performed, the authors of the article formulate and provide a description of their attitude towards Baltic 21. The article also covers the possibilities and preconditions for inter-institutional cooperation, identifies a number of factors vital for close and efficient cooperation. Moreover, the article includes a number of managerial recommendations for the promotion of cooperation as well as guidelines for attaining possible benefits.

Upon systemization of the outcomes obtained as a result of the survey, the authors of the article provide recommendations for potential enhancement of the efficiency of Baltic 21 in Lithuania. Experts that have participated in the research maintain that most environmental issues in the Baltic Sea Region will be successfully addressed through the activities of HELCOM and by implementing actions of individual states or those provided for under bilateral agreements. The Baltic Sea Agenda is of utmost importance for Lithuania serving as a means to implement the principles and priorities of sustainable development.

With a view to ensuring the attainment of the Baltic 21 targets and objectives, it is necessary to properly take into consideration the economic, social, political, administrative,

and cultural differences between the different states of the Baltic region and seek to reduce such differences by successfully involving each state into common activities aimed at ensuring sustainable development while providing for all conditions for information exchange and the development of partnership.

Keywords: *protection of the Baltic Sea, Baltic 21, the Baltic Sea Region, sustainable development.*

Vida Motiekaitytė, Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto Aplinkos politikos katedros profesorė. Mokslinių tyrimų kryptys: aplinkos apsaugos politika ir valdymas, aplinkos apsaugos vadyba ir monitoringas, biologinės įvairovės strateginis valdymas, vaistinių ir aromatinių augalų verslo administravimas, ekologinio turizmo verslo administravimas.

Vida Motiekaitytė, Mykolas Romeris University, Faculty of Politics and Management, Department of Environmental Policy, professor. Research interests: environmental policy and management, environmental management and monitoring, strategic management of biodiversity, medicinal and aromatic plants business administration, eco-tourism business administration.

Loreta Steponėnaitė, Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto Aplinkos politikos katedros doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptis: Baltijos jūros aplinkos apsauga ir valdymas.

Loreta Steponėnaitė, Mykolas Romeris University, Faculty of Politics and Management, Department of Environmental Policy, doctoral student. Research interest: protection and management of the Baltic Sea.